

építészete elé. Azokkal a követelményekkel mérve, amelyeket a város néhai főépítész papírra vetett s amelynek idézésével e tanulmány alaphangját véltük megütni, a város nem éri el a szükséges, a kívánatos és a saját erőkből is elérhető színvonalat. Ezért a városi főépítés közvetlenül csak *részben* felelős. Ami a hivatalos rendeletek, előírások hátrányos következménye, az nemcsak az ő számlájára írandó, bár itt is fölmerül a kérdés: milyen nyomatékkal küzdött megjobbításukért, ha egyáltalán vállalkozott ilyesmire?! Nemcsak magasrendű kvalifikáció kérdése az opponálás, hanem a közéleti síkon kötelező karakteré is. A főépítész egyik vonatkozásban sem tartozott a kiemelkedő egyéniségek közé, erre vonatkozó bizonyító anyaggal mi sem rendelkezünk, mások sem nyilatkoztak pozitív értelemben. Az kétségtelen, hogy egyetlen önállóan tervezett épülete mindmáig a város legkevésbé sikerült középülete.

Talán, ami még előttünk áll, arra nézve nem lesz haszon nélküli az, amit főntebb elmondottunk. A várost nem mániákusan kell növelni, hogy 1980-ra már nyolcvanezer emberrel „dicsekedhessen” a mennyiségi szemlélettől megszállottak keskeny rétege. Kinek haszon ez, mikor olyan embereknek épülnek lakások, akik vidékről s meglevő lakásokból járnak az üzemekbe, akik itt nagyrésztben már 1963-tól nélkülözhetők, ugyanakkor a mezőgazdaságban, vagy valamely más iparágban hiányoznak. Ideje megállni, mélyülni, színvonalra törekedni, mert ez népgazdasági és városesztétikai szempontból is előnyösebb s a nép társadalmi és biológiai érdekeit is jobban szolgálja. S akkor, de csak akkor, talán kisugárzó jó hatása is lesz Dunaújváros építészetének, amiképpen a művészien tervezett városok és épületek mindig is hatottak koruk építészetére, nemcsak szűkebb hazájukban, hanem távolabbi területeken is. *Mert az építőművészet is tükrre és egyben monumentális propagandaeszköze a társadalmi rendnek, bizonyítvány annak a társadalomnak az értékéről, amely létrehozta.* Nem közömbös tehát, hogy jól-e, vagy súlyos hibákkal, korszerűen és művészien tervezve, vagy e szempontokat megtagadva valósítja-e meg az építészet szocialista mondanivalóját.

A főntiek ellenére Dunaújváros mégis az ország első szocialista városa és építészeti szempontból a tanulságok bőséges tárháza a honi építészek számára. Szem előtt kell tartani, amit Kádár János 1965 júliusában a Hideghengermű felavatásakor mondott, hogy a város szocialista jellegét nem tekinthetjük perfektnak, ezzel világosan utalt a további tennivalókra. Ezekből az építészet terén adódó feladatok sem vonhatók le s hogy mi minden tanulságot kell figyelembe venni, azt elsősorban az építészeknek kell tudniuk. A fentiek talán adnak némi bátorítást és segítséget ahhoz, hogy Dunaújváros építészete egyre méltóbb legyen az elismerő jelzőre.

SZÍJREZSŐ